

ACC. N:R. M. 7891: 1-8.

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Emil Jönsson*
Härad: *Luggude* Adress: *Boarnstoug*
Socken: *Väsby* Berättat av: *Densamme*
Uppteckningsår: *1941* Född år *1861* i *Väsby*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Israr på frågor ang. rejar, regar, räv (hant-
rejföreställningen) s. 1-8.*

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7891:7.

43

Landskap: Skåne

Härad: Luggude

Socken: Wäsby

Uppteckningsår: 1941.

Upptecknat av: Emil Jönsson

Adress: Hornsborg

Berättat av: Do.

Född år 1861 i Wäsby.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVEje m. g. d. u. s.
afslut

Genom en särskild förfrågan med an-
ledning av undersökningar rörande "kanrej-
föreställningen", om jag känner till dialekt-ord
et rejjar, regar, rår eller liknande och vad
det betyder, och om jag känner till några ökn-
namn der det förekommer. Ordet rej ut-

talades i det gammaldags folkspråket, eller allmoge-
språket i vår och angränsande socknar Wäsby m.fl.
i Luggude härad i Skåne, före 1870, med "raj" försti
combination med ett annat ord eller Ortsnamn.

Till exempel: I Wäsby socken finnes fyra byar som
gränsa till varandra. De heta, Långaröd, Råperöd,
Buskeröd och Ingelsträde (träd, träde eller ock strädde.)
För det första gick det lättare att inte uttala i i slutet

Skriv endast på denna sida!

ty i äldre tider var det Långaröd, Åsperöd, Buske-
röd, oaktat den bokstaven betydde rödja, rippstla, göra
förberedelse till odling, rödja undan skogen och busk-
arne. Dessa namn alltså uppkomna före enskif-
tet 1824. Att inte Långarödsnamnet uppkommit
derav, såsom någon påstått, att alla boningshusen
i byn, skulle varit hopbyggda i en enda lång länga,
är nog icke med verkliga förhållandet överens, stäm-
mande, ty min Farfar var ju född i Långaröd och
visade mig och min Far, just herunna väjten på
den plats, som också jag såg der herunnen och plat-
sen för min Far Fars Fars gård låg. Mannen hette
Nils Länesson och gården låg icke vid samma sida
om byvägen som de andre gårdarne och även de
låg alternativt. Således uppkom namnet Långar-
öd icke derav att boningshusen varit en hophäng-
ande rad, utan är långt rödjeland, odlingsland och
verkligen går Långaröds bys ägor över $\frac{1}{4}$ mil från

Öresund till Äsperöd, som sedermera förändrats
till Äsperöd och till och med Esperöd. Men i
alla dessa byar slutade namnet med "raj". Lång-
araj, Äsperaj, Buskeraj och Ingelstraj. Det vill
synas som ett skyndsammare uttal, i synnerhet
som även e utelöts i Äspraj, Buskraj, en slags
förkortning som också kunde betyda reda, redt.
En harn som redade ut håret kallades en "rajkån".
Men ordet "raj" stående till andra ord, antingen
rej eller raj, kunde som exempel anföras: ägga-raj
kråge-raj, och Åsumspågen ordinerade dekket på
"skadde-raj". Der betyder det reda och till och med
kunde man få höra: kom opp me jer ungar, nu
få ni inte ligga i rajn längre och dra jer. En
latonan menades inte vara lätt att få å rajn,
eller rajen. Här betydde alltså raj, reda, liggplats.
En raj flere rajar. Dock kallades aldrig en fint
bäddad säng för raj eller raje. Således var det endast

de vanlige vardags-sängkläder eller enklare såda-
na som kunde liksom på skämt kallas för rajen.
Men varföre skulle också Ingels eller Ingelsträde
kallas för Ingelstraj? Det tycks inte häntyda på
något rödmande och kunde inte menas träda, ty
i den tiden var det ingen som brukade träda sin
jord. Först på 1870 talet begynte folk tala om att jor-
den behöfve vila, ty den bleve tydligen trött av att bä-
ra gröda för jännan. Det första trädesbruket be-
stod också i att icke så på en åker, utan endast beta
får der samt plöja opp mot hösten och gödsla samt
så råg. Således kunde det ej varit meningen om trä-
da i den bemärkelsen. Men det troliga är att Inge
antingen med stegmätning trädde ut åt sig det jort-
stycket, eller också han strädda d. v. s. streta (här i
Småland kallas det att "skreva", när man stretar
ut med beenen. Man brukade säga om den som
blev rik att han "sträddar över hela byn". Således

han synas som Ingelstraj kunde betyda det han
strutat över eller redat, liksom de andre rej, raj,
Ingels-reda. Slutligen får jag väl stiga ner till
språkets nedersta trappsteg och tala om att man
även brukat kalla hönsdelarne för "rajan, och"rejan".
Jag minns när en tiggargubbe hade så mycket i
sönderpruckna byxor i "skrajet" mellan benen, att
när han, som hade pungbräck, satte sig på bänken
så hängde hans hönsdelar ned genom de dålige byx-
orna ned på sidan av bänken. När han var gån-
gade min Mor och min Mormor: Det var en förskräc-
kelig gubbe, han hängde "rajan" ner ad bänken när han
sadd. Jag fick också för mig genom läsning i en
gammal dansk bok som hette "Den Danske Tillsku-
eren om "hanrej", att det betydde en allmännelig
horkarl, fruntimmersjägare. Det var således "hanrej",
och hunrej deremot en allmännelig hovar. Eller be-
tydelsen i lindrigaste fall, "hanrej" vara liksom

en rad (radd) opålitlig, skadlig, skälm. Således "honor" betyda det sorts kön som från varss "raka" även avseöndrades "fördöjelsen" regar "och (regler.)" Allt så "regar" är det enda ord i svenska språket, som allmogens användes för beteckning av den sken eller vätska som moderklidan avseöndrar vid barnlaget. Sen var det som kallades för "rär" också uttryck för både mannens och kvinnans könsdelar, då man ej ville dra till med de allra grovaste benämningarne. Men även ändtarmen kallas för "rär" och "ränna". En bössa benämndes som "rär", med häntydning på rör. Ändtarmen kallades "kalas-bössan" eller "kalas-räret". Vänder man litet på ordet rega till "raga", kan det bli liktydigt med raga (i bibeln raga av vin) = rusig eller ragla = ostadig, eller raga i folk-dialekten = med raka, ugn-raka. Ex. En svensk tös hade varit i Danmark i 2 månader, kom hem och hade

redan, låtsades hon, glömt modersmålet. Så ut
efter rakan, sade hennes mor, Jäg ved ikke vad det
är, svarade tösen, men gick ut och kom till att
trampa på rakan som dervid slog upp och råkade
tösen på näsan. "Åh, din förbannade raka", sade
tösen, och sparkade till rakan. Man kan ju snart
komma på villovägar även med språket. Än-
nu ett exempel: Min Mormor hade varit i kyr-
kan för 90 år sen, och det hade hennes systers
man, Truls Nilsson i Väsley också. Mormor
som hade vägen derförbi, gick inom vid återkomst-
en från kyrkan. Truls Nilsson skulle då söka
opp och läsa, de "ingångs-ord" prästen haft till
sin predikan. Han mindes tydligt numret på
salmen, och sökte opp samma nummer i
salmboken. Men här står inte alls det som
prästen hade till ingångs-ord. Nej, du ska söka
i biblen i Davids Salmer. Det gjorde han, men

N. 7891:8.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

50.

när han fick syn på vad der stod så utbrast han: De e ju sacker te forskel, han sa sammen, men här står ju ^{te} saltaren."

Men vänta hållt, som de gamle smälänninggarne sade, när de ville lägga sig i diskussionen; Det finns verkligen ett ord "rega", som av allmogén användes för beteckning av en kräftliknande fisk, som dock skrives "räka". Dessa slags rega eller regor brukade vi att fänga vid stranden i Öresund, med blotta händerna, men de kunde springa blixtnakket baklänges liksom kräftan. Det finns också ett litet fiskeläge vid sidan om Skelderviken, som heter "Rege-kroggen" ("Rekekroken").